

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 8^Α,
ΑΘΗΝΑΙ



Ε. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τῆς αἰγλης κορυφαῖοι τῶν Λατίων
κι' ὁ τραγικοὶ Σαικσπῆροι τῆς Ἀγγλίας
καὶ Μίλτωνες κι' Οὐόρντσογουορθ καὶ Κήτς,
λαμπρὴ μαρμαρυγὴ δημιουργίας.

Εἶναι στίχοι αὐτοὶ; εἶναι ποιήματα; Δὲν ξέρω.
Πάντως εἶναι κάτι καινούριον στὴν ποίησή μας,
ἂν ὄχι καὶ στὴν παγκόσμια ποίησι. Ὁ κ. Φαντά-
λης ἔχει μέλλον. Π.

Ἀντωνίου Ἀντωνάκου, γυμνασιάρχου Λι-
γίου: «*Σχολεῖον Ἐργασίας καὶ Ἀρχαῖα
Ἑλληνικά*»

Ἐν' ἀπὸ τὰ πολλά, τὰ πάμπολλα βιβλία —
τὸ συνηθέστερον *Prochures* — τῆς παιδαγωγικῆς
φιλολογίας, πού τὴν ἐγέννησε τελευταίως πρὸ
πάντων τὸ «*Σχολεῖον Ἐργασίας*» καὶ πού πολ-
λαπλασιάζεται με ἀξίειπαινον ὅπως δῆποτε ὁρ-
γασμὸ, ἐφθάσεν ἀπὸ καιρὸ καὶ στὰ γραφεῖα
τῆς «*Νέας Ἑστίας*», με τὴν τυπικὴ παράκληση
νὰ χρηθῆ. Πέρασαν ὁμως ἀρκετοὶ μῆνες καὶ
κανεὶς δὲν ἔτυχε νὰ τὸ κρίνῃ. Καὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ
ζήτημα καὶ τὸ βιβλίον δὲν μοῦ εἶναι ἐντελὸς ἀδιά-
φορα, ἐσκέφθηκα τέλος νὰ γράψω ἐγὼ — ὄχι κα-
θαυτὸ κρίσιμ' ἀλλὰ τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς ἀναγνώστου,
ἀμύητου βέβαια κατὰ βάθος στὴν Ἐπιστήμη,
πού ἐνδιαφέρεται ὁμως πολὺ γι' αὐτήν, πού δια-
τηρεῖ ζωηρότατη τὴ συναισθηματικὴ μνήμη τῆς
παιδικῆς του ἡλικίας, πού εἶναι σὲ θέσιν νὰ δια-
βάσῃ ἕνα κυβερνητικὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα
καὶ εἶναι σὲ ἡλικία νὰ ψηφίξῃ.

Τὸ βιβλίον θὰ ἦταν μικρὸ γιὰ νὰ ἐκτεθῆ ἡ
θεωρία· εἶναι ἀρκετὸ ὁμως γιὰ νὰ μιλήσουν τὰ
πράγματα: περιέχει τίς φροντιστηριακὰς ἐργα-
σίαις, πού δυὸ ὁμάδες μαθητῶν, — ἡ τάξη τοῦ κ.
Ἀντωνάκου — ἔκαμαν ἐπάνω σ' Ἀρχαῖα Ἑλ-
ληνικά τους, μελετώντας τὴν ἀρχαίαν Ἑλ-
λάδα σχεδὸν ἀπὸ κάθε ἀποψη. Τὸ σχολεῖον ἐρ-
γασίας λοιπὸν δὲν περιορίζετ' ἐδῶ ἀπλῶς στὴν
ἀντενέργεια, ἀλλὰ προχωρεῖ ὡς τὴν παραγωγι-
κότητα πρωτότυπης ἐργασίας. Καί, καθὼς βέ-
βαια δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος ν' ἀμφιβάλωμε
γιὰ τὴν αὐθεντικὴν παράθεσιν τῶν κειμένων πού
ἔγραψαν τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ, δίχως κανένα διόρ-
θωμα, καμμιά πρόνοια, καμμιά τεχνητὴ συμμε-
τρία, φαίνεται πως καὶ ὁ κ. Ἀντωνάκος, — κα-
θὼς καὶ μερικοὶ του ἄλλοι συνάδελφοι, τῶν ὁ-
ποιῶν ἔτυχε νὰ διαβάσω ἀνάλογα βιβλία, καθὼς
ἴσως καὶ μεγάλο μέρος τοῦ διδασκαλικοῦ κλά-
δου, — πραγματοποιοῦν τὸ νέο ἐκπαιδευτικὸν ἰδεῶ-
δες ἀποτελεσματικὰ ὅσο κ' ἐμπνευσμένα. Εἶναι
βέβαια μιὰ κατάκτησι τοῦ νέου σχολείου τὸ γε-
γονὸς ὅτι ἤμποροῦν παιδιὰ στὴν ἡλικία τῶν 11-
16 ἐτῶν, ἐπιδέξια μόνον ὀδηγούμενα ἀπὸ τὸν
δάσκαλό τους ναῦτενεργοῦν, νὰ κρίνουν, νὰ συ-
στηματοποιοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ διατυπώνουν τίς
ἰδέαις τους με τέτοιον ὀξυδερκῆ, ἀσφαλτο καὶ ἀ-
πέριττον τρόπο, ὥστε τὰ δοκίμιά τους νὰ ἔχουν
ἀπὸ τῶρα τὴ μορφή καὶ τὸ ὕφος καθαρὰ ἐπι-
στημονικῆς ἐργασίας, πού θὰ ἐξήλευαν καὶ οἱ
καθηγηταὶ τους! Ὁ περιορισμένος χώρος δὲν
ἐπιτρέπει νὰ πολλαπλασιάσω τὰ ἐγκώμιά μου
στὸν κ. Ἀντωνάκο γιὰ ὅσα ἔκαμε γιὰ τὸ μά-

θημά του, παρακαλῶ ὁμως τὸν ἀναγνώστη νὰ
πιστέψῃ ὅτι δὲν ἔγραψα ἐδῶ οὔτε τὰ μισά.

Ἄλλ' ὡς ἐξετίσωμε ἀμέσως τὴ σημασίαν καὶ
πρὸ πάντων τὴν ἔκτασιν, πού πραγματικῶς ἔχει
ἡ νέα αὐτὴ ἐκπαιδευτικὴ κατάκτησι, περνώντας
τώρα, ἀπὸ τὸ ἀριστο βιβλίον ἐφαρμογῆς, στὸ θεω-
ρητικὸ σύστημα πού ἐξαπλώνεται στὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἐν πρώτοις, ἡ νοσοτροπία τῶν μαθητῶν
τοῦ κ. Ἀντωνάκου, ἡ προσομοίωσις δηλαδὴ τοῦ
τρόπου ἐργασίας ἐπάνω στὸ δεδομένον θέμα, εἶ-
ναι δίχως ἄλλο ἀνιότερη, παρὰ τὰ δικὰ μας
σχολικὰ χρόνια. — ὅσο κ' ἂν ἀφαιρέσωμε τὴν
καθημερινὴν καὶ καθολικὴν ἐπίδρασιν πού ἔχει
ὅπως δῆποτε στὴ σκέψιν τῶν τωρινῶν παιδιῶν
τὸ ὁλοῦθεν ἐρχόμενον πνεῦμα τοῦ θετικισμοῦ
τῆς ἐποχῆς μας, καὶ πού δὲν τὸ χωροστοῦν βέ-
βαια ἀποκλειστικὰ στὸ σχολεῖον τους.

Ἄλλὰ ὡς ἐρῶμε σὲ ὅλα τὰ λοιπὰ. Ἐδῶ, τί-
χα τὸ βιβλιαράκι τοῦ κ. Ἀντωνάκου ἀντιπροσω-
πεῖ τὸ μέρος καὶ τὸ μέτρο ἐνὸς ἀνάλογου
συνόλου, τὸ μεμονωμένον καὶ τυχαῖον δείγμα μιᾶς
ἐργασίας πραγματοποιημένης ἐπάνω σ' ὅλο τὸ
πρόγραμμα; ἢ ἀντιθέτως, εἶναι τὸ πᾶν, πού ἡ
τάξις τοῦ κ. Ἀντωνάκου κατώρθωσε ν' ἀποδώ-
σῃ ἐπάνω στὴν ἐργασίαν ὅλων τῶν μαθημάτων
ὀλόκληρης τῆς σχολικῆς χρονιάς; Τάχα νὰ φαν-
τασθῆ κανεὶς, ὅτι εἶναι δυνατόν τὰ τωρινὰ παι-
διὰ, ὄχι μόνον ν' ἀνταποκριθοῦν στὸν σταθερὸν
ὄγκον τῶν γυμνασιακῶν τους ὑποχρεώσεων, ἀλ-
λά καὶ νὰ παρουσιάσουν δική τους πρωτότυπην
ἐργασίαν παρόμοια σ' ὅλα τὰ μαθήματά τους;
Ἢ εἶναι τοσσοῦτο ἕνα θαῦμα, μιὰ ὑπόθεσις τοῦ ἀ-
δυνατοῦ, — ὥστε νὰ τὴν πάρωμε τέλος γιὰ ἕνα
ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχείρημα; Ἄς ἰδοῦμε!

— Ὅταν κανεὶς με συνείδησι καὶ στοργῇ προ-
σέξῃ στὸ πρόγραμμά τῶν σχολείων, ὅπου γρον-
θοκοποῦνται τὰ πλέον ἑτερόκλητα στοιχεῖα τῆς
ἀνθρωπίνης γνώσεως, μόνον μιὰ λύσις βρίσκει
στὸ φαινόμενον αὐτό: τὴ μνήμη, τὴν θαυμαστήν,
τὴν ἀπάρθρην, τὴν ἀπαράμιλλην μηχανικὴν μνή-
μην, πού συμπύκνει ἀκριβῶς τότε ν' ἀναπτύσσει
ὅλην τὴν τὴ ζωτικότητα! Μόνον ἐπάνω σ' αὐτὸ
τὸ δεδομένον δικαιώνεται καὶ βασίζεται κ' αἰτιο-
λογεῖται ὁ τρομακτικὸς συρφετός. — Ἄλλὰ κ'
αὐτὸ τὸ ἔχει ὑπερφαλαγγίσει. Ὅπως ἡ Ἑλλίδα
στὸ περίφημον ποίημα τοῦ Μπωντελαίρ, ἔτσι κ'
ἐδῶ ἡ Μνήμη, «*νικημένη, κλαίει*», καὶ τὸ ἠθι-
κὸν φρόνημα τοῦ μαθητοῦ, με τὴν τύπην τῆς ἀ-
πρόφραστῆς καθυστέρησις ἀπὸ τὴν μιά, με τὴ
σκληρότητα τῶν κακῶν βαθμῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη,
ἢ θὰ συντριβῆ ἀνεπανόρθωτα μαζί με τὴν ὑ-
γείαν (οἱ φιλότιμοι καταντοῦν πάντα δειλοὶ, ἄ-
βουλοι, φιλάσθενοι ἀπὸ τίς ἀγρυπνίας καὶ μνω-
πικοί), ἢ ἐπὶ τέλους θ' ἀποθέσῃ, μιὰ καὶ καλή,
ὀλόκληρον τὸ φορτίον κατὰ γῆς, καὶ θὰ παρου-
σιασθῆ τὸ παιδί τοῦ τελευταίου θρανίου, ὁ τα-
ραξίας, ὁ γελοιοποιός, ὁ ἀντιγραφεὺς, ὁ ἀγράμ-
ματος... Τρίτη λύσις δὲν ὑπάρχει! Καὶ βέβαια
δὲν ἤμπορῶ νὰ παραδεχθῶ γιὰ τρίτη λύσις ὅτι
στὴν ἐποχὴν μας δὲν ὑπῆρχαν φιλότιμα παιδιὰ:
ποτέ μου δὲν ἔλαβα μέρος σ' ἐκδρομὴν τῆς Πέμ-
πτης καὶ ποτέ δὲν ἐβγήκα περίπατον τὴν Κυρια-
κὴν τὸ ἀπόγευμα· καὶ ὁμως ἀλλεπάλληλα ἐρχό-
ταν τὰ μηδενικά μου στὴν Ἐπιπεδομετρίαν, καὶ

προσκαθοῦσα μόνο νὰ τ' ἀντισηκῶνω μὲ διπλασίαν ἐπίδοσιν στὰ μαθήματα τ' ἄλλα, σὲ ὅσα ἐξ ἀρχῆς εὐδοκιμοῦσα.

Λοιπὸν, τί συμβαίνει; Οἱ καθηγηταὶ ποῦ ἐφαρμόζουν τὸ σχολεῖο ἐργασίας, μήπως δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὅλοι νέοι στὴν ἡλικία, ὥστε νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς πῶς ἐλησμόνησαν κίβλω τ' ἀλησμόνητα;—Πιστεύω ὅτι θέλουν γὰ τ' ἀγνοοῦν. . . Πιστεύω ὅτι τὸ σύστημα τοῦ σχολείου ἐργασίας ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τοὺς μαθητὰς, καὶ περιήλθε στοὺς δασκάλους καὶ, ἀπὸ ὀλέθρια ἐννοούμενο πνεῦμα ἀμίλλης, ὁ καθένας ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὸ μάθημά του καὶ ἀδιαφορεῖ ὀλωσδιόλου καὶ γιὰ τὸ μαθητὴ του καὶ γιὰ τὸ συνάδελφό του. «Νὰ κουρασθοῦν ἐπὶ τέλος τὰ παιδιὰ. Γιατί νὰ μὴ κουρασθοῦν;» Αὐτὴ εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀπάντησις τῶν ἀποριῶν μας, μὰ βέβαια εἶδαμε ὅτι δὲν γίνεται δεκτὴ. Καὶ δὲν εὗρηκα στὸ βιβλίον καμμιάν ἄλλη!

Οἱ συνέπειαι λοιπὸν ἔρχονται ἄμεσες, καὶ ἀπὸ κάθε πλευρά!

Ἀπὸ ἐγκυκλοπαιδικὴν ἄποψιν, τὸ σχολεῖο ἐργασίας—ἢ τοὐλάχιστον τὸ σχολεῖο παραγωγικῆς ἐργασίας—καταντᾷ λοιπὸν μιᾷ μονομέρειᾳ. Ἡ θρυσιολογικὴ πολυμέρειά του εἶναι μόνο φαινομενικὴ. Καὶ ἡ μονομέρειά του εἶναι τόσο πρὸ ἐπικίνδυνη, ὅσο πρὸ κοπιαστικὴ καὶ πρὸ ἀντιφυσιολογικὴ. Γιατί βέβαια, ἀντιφυσιολογικὴ εἶναι ἡ παραγωγὴ στὴ νεαρὴ ἡλικία, ὅποτε τὸ φυσικὸ εἶναι ἡ μάθησις. Ἡ δυνατότητα καὶ ἡ ἐπιθυμία παραγωγῆς ἔρχονται, στὴν ὥρα τους, πολὺ ἀργότερα, ὅταν, μὲ τὴ σειρά της πάλι, ἡ μνήμη ἀρχίζει νὰ «καταπίπτει». Πῶς ἐγένεν ἀσπαστὴ ἡ ἀντιμετάθεσις αὐτὴ, ἀληθινὴ βία δύο φυσικῶν νόμων, ποῦ βιάζει τὸ πρόωρον καὶ ἀναστέλλει τὸ ὄριμον; Μήπως ἀπὸ ἀπλήν ἐπιθυμίαν πρωτοτυπίας;

Μὰ καὶ ἀπὸ παιδαγωγικὴν ἄποψιν ἡ μονομέρεια τούτη ἔχει πολλὰ τὰ τρωτὰ: ἐλκυστικὸ στάδιο παρουσιάζεται στὴν ἐπίδειξιν, (παρὰ στὴν ἀπόκτησιν) γνώσεων, καὶ ἀπὸ τὸ ἀνυστερόβουλον κ' ἀφιλοκερδὲς ἐνδιαφέρον χάνεται πᾶ καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος. Νομίζω πῶς δὲν ἐπιτρέπεται καμμιά ἀντίρρηση σὲ τοῦτο, ὅτι ἡ φιλοδοξία πρὸ πάντων σπρώχνει τὸν μαθητὴν στὴ ἐπιμέλεια,—φαινόμενον ποῦ ἔρχεται τὴν τυπικὴν του μορφήν πρὸ πάντων στὰ Παρθενωγεία. (—Γιατί πολὺ ἀργότερα παρουσιάζεται στὸν ἀνθρώπον ἡ πραγματικὴ κ' ἐνδόμυχη δίψα τοῦ κατατοπισμοῦ του στὰ ρεύματα τοῦ κόσμου, ἢ ἡ ὑλικὴ εἴτε ἠθικὴ ἀμηχανία ἐμπρὸς τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς, γυμνὸ καὶ οὐσιαστικόν.)—Τὴν ἡσυχὴ πλέον καὶ μεθοδικὴν μάθησιν ἐκτοπίζει ἀμέσως ἐδῶ ὁ πόθος, καί, τὸ χειρότερον, ἡ ἀνάγκη τῆς προσωπικῆς διακρίσεως τοῦ μαθητοῦ.

Ἄλλο ἐλάττωμα τοῦ παραγωγικοῦ σχολείου, εἶναι ἡ βαθμιαία δυσπιστία πρὸς τὸ ἴδρυμα καὶ στὴν καθολικότητα τῆς ἀποστολῆς του. Ἡ ἐπιτυχημένη καὶ ἐπιδοκιμασμένη ψυχολογία τοῦ Οἰδίποδος π. χ. θ' ἀρχέσῃ στὸν μαθητὴ γιὰ περιεχόμενον, ἠθικὸν καὶ πνευματικόν, ὀλόκληρον τῆς χρονίας! Ἄλλὰ τότε πῶς ἄλλοιῶς προσέρχονται οἱ δοκησισοφοὶ καὶ οἱ ἡμιμαθεῖς; Καὶ δὲν εἶναι ἐξ ἄλλου πρόωρον, ἂν ὄχι ἀντιφατικὸν πρὸς τὴν

ὄλην ἐννοία τοῦ σχολείου, νὰ χειραφετήσωμε κίβλας τὴν κύρωσιν τῆς πράξεως τοῦ μαθητοῦ ἀπὸ ἐξωτερικὴν καὶ ἱεραρχικὴν, σὲ ἐσωτερικὴν καὶ ἀτομικὴν του; ἢ αἰσιοδοξία καὶ ἡ ψευδαίσθησις τῆς ἡλικίας δὲν θὰ προκαλέσουν ἀφεντες πλάνας;—Κ' ἐδῶ εἶναι ἡ στιγμὴ νὰ προσθέσω, πῶς ἡ ἀντίληψιν, ποῦ καὶ ὁ κ. Ἀντωνάκος δέχεται, «νὰ κατεβῆ ὁ δάσκαλος ἀπὸ τὴν ἔδραν ἀνάμεσα στὰ θρανία», εἶναι, νομίζω, ἠθικὰ βλαβερή. Χωρὶς νὰ φτάνῃ στὸ μυστικισμόν, ἢ ἀπόστασιν θαρρῶ πῶς ἐπιβάλλεται ὄχι μόνον καὶ πρὸ πάντων στὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες ἐκεῖνες τίς κοινωνικὰς σχέσεις, ὅπου δὲν πρόκειται νὰ ἐπιβουλευθοῦμε ἢ νὰ κατανικήσωμε τὸν ἀντικρυνόν μας, ἀλλὰ νὰ γίνωμε ἴσοι καὶ ἀντάξιοί του,—καὶ συγχρόνως ἀντάξιοι νὰ συναντηθοῦμε καὶ οἱ δύο ἐπάνω σὲ μιᾷ σφαιρᾷ, ἄστατη πάντα, φευγαλέα καὶ ὀλισθηρὴ. . .

Ἄφησα γιὰ τὸ τέλος καὶ μιᾷ ἄλλῃ, κάπως περισσότερον δυσκολοξεδιάλυτην, ἀτέλεια τοῦ παραγωγικοῦ σχολείου καὶ τῶν «κατ' οἶκον» διατριβῶν: ὅτι κλονίζουσι τὴν ἐννοία τοῦ **Συστήματος**.—Τὸ σχολικὸ πρόγραμμα, ἢ τοποθέτησιν του στὴ διαδρομὴ τῆς ἡμέρας, ἢ ἐσωτερικὴ ἀντιτοιχία τῶν ὥρων του, ἢ διαβάθμισιν καὶ ἢ ὑποτέλεια τῶν μαθημάτων, εἶναι ἡ **πρώτη** αἰσθητὴ ἀντίληψιν διατάξεως ἑνὸς συνόλου ἰδεῶν ποῦ διαυλακώνει τὸν νοῦ τῶν παιδιῶν. Οἱ συγκεκριμέναι ροπές, ποῦ πρόκειται νὰ πηγᾶσιν ἀπὸ τὸν χαοτικὸν κόσμον τῆς νεαρῆς ἡλικίας, ἀναζητοῦν τὸ πρότυπον ὅπου μέσα του νὰ εὑροῦν ἂν ὄχι τὴν ἔκφρασιν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τὴν τάξιν, τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν συνέχειαν! Τὸ σχολεῖον εἶναι ἡ διανοητικὴ θρησκεία τῶν παιδιῶν. Ἄλλ' εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἔτσι, μόλις στὴ γέννησίν της, ἡ Συμετρία θραύεται, μὲ τὴν μεταφορὰ πρωτοτύπων σπουδῶν ἐξω ἀπὸ τὸ σχολεῖον καὶ ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρά του. Ἡ πυραμίδα ἀναποδογυρίζεται, ἢ χρονικὴ ἀναλογία, ἀλλὰ καὶ ἡ σπουδαιότητα καὶ ἡ σημασία καὶ ἡ σχέση, —χρονικὴ καὶ οὐσιαστικὴ,—τῆς ἐνδοσχολικῆς πρὸς τὴν ἐξωσχολικὴν ἐργασίαν, διαταράσσονται ἀνεκανόρθωτα. Τὸ ὑποτεταγμένον γίνεται παράλληλον,—δηλαδὴ **τείνε** ἀπελευθερωμένα νὰ γίνῃ!—καὶ τὸ (ἐσπερινόν) **περιθῶρον** τοῦ χρόνου πρῆπει νὰ διασταλῇ πέρα ἀπὸ κάθε λογικὸν μέτρο! Ἡ γραμμικὴ σχέση, ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἐργασίας μεταξὺ δεκτικῆς καὶ παραγωγικῆς προσπαθείας, εἶναι μαθηματικῶς ἀπολύτως ἀκαθόριστη, ἀσχηματοποίητη καὶ ἀμορφη. Καὶ πιστεύω πῶς οἱ διανοητικὲς ἀπογοητεύσεις, ποῦ ἡμποροῦν νὰ προέλθουν ἔτσι στὴν ψυχὴ τῶν μαθητῶν εἶναι ὅσο ὑποσυνειδήτες, τόσο καὶ ριζικῆς. Δὲν εἶναι μόνον ἡ τιμωρία ἢ ὁ ἔπαινος ὅπου κυμαίνεται μεταξὺ ἐλαχίστου καὶ μεγίστου ἢ εὐαισθησία καὶ ἡ αἰσιοδοξία τους. . .

Συγκεφαλαιώσω, πῶς τὸ σχολεῖον, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν μνημονικὴν ἡλικίαν, εἶναι ἴδρυμα ἐγκυκλοπαιδικὸν καὶ ὄχι παρορμητικόν, καί, χρήσιμον γιὰ τὴν ἀπλαστὴν νοοτροπία, εἶναι ἴδρυμα περιοριστικὸν καὶ ὄχι ἐνδεικτικόν, τὸ ἴδιον καὶ γιὰ τὴν ἐννοία τῆς ἠθικῆς ἱεραρχίας στὴ σημασία πρὸ τὴν πρὸ ἀφηρημένην. Καὶ πῶς τὸ μόνον ποῦ χαρακτηρίζεται, εἶναι τὸ ἀλάφρωμα τοῦ προγράμματος,

δίχως καμμιάν ἄλλη καινοτομία! Μαθαίνο πὼς στὸ Μαράσλειο, τ' ἀπογεύματα μένου ἐλεύθερα ὁμῶς κ' ἐκεῖ ἡ κληρονομικὴ καὶ στενοκέφαλη φειδῶ τῆς τελευταίας στιγμῆς ἄφισε ὑποχρεωτικὰ τ' ἀπογευματινὰ παιχνίδια καὶ τίς ἀσκήσεις!—Ἄς δοθῇ μόνον καιρὸς στὸν μαθητὴ νὰ κατατάσῃ καὶ ν' ἀφομοιώσῃ ὅ,τι προσλαμβάνει ἀπὸ τὸ πρωινὸ Σχολεῖο. Ἄς δοθῇ καιρὸς νὰ συνειδητοποιῇ—νὰ τὰ συνειδητοποιῇ ὅλα. Ἄς δοθῇ καιρὸς ν' ἀναπτύχῃ μέσα του ἡ ἰσχυρότερη θρησκεία—ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια : καὶ ὅταν πιά στὴν κλείσιμ μέσα στὴν ψυχῆ του, τότε ἡμπορεῖ μόνος του νὰ «αἰσθανθῇ κάθε εἶδος» αὐτενεργείας. . .

T. A.

NEA BIBLIA

Κ. Παύλη, ἱατροῦ : «Ἡ θεραπεία τῆς ψυμιασεως διὰ τοῦ ἐμβολίου Φρίντμαν». Μὲ εἰκόνας. Δρ. 15. (Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἰμποροῦν νὰ τὸ ἀναγνώσουν καὶ μὴ ἱατροί).

Θάνου Κ. Γιουργουκοπούλου : «Τὸ Κόκκινο Ἄστρο τῆς Ἀμερικής», ρομάντο. Τόμος Α'.

Γεωργ. Σπίρλα : «Οἱ Αἰσχροκερδαῖς», ἀριστοφανικός εἰς 3 πράξεις (Καραγκιοζοθέατρον).

Παύλου Γνευτοῦ : «Ἐσπερινά», ποιήματα. Ἐκδ. Οἴκος «Γράμματα» Ἀλεξάνδρεια. Γρ. διατ. 8.

Τεύκρου Ἀνθία : «Ἡ Δευτέρα Παρουσία», ἱλαροτραγικὸ ἔπος. Κύπρος. Δρ. 25.

B. Liber (μετάφρ. I. M. καὶ A. M.) : «Τὸ Παιδί καὶ τὸ Σπίτι» (μιά φωνὴ ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ). Βιβλιοθήκη γιὰ δασκάλους καὶ Γονεῖς. Ἐκδ. Α. Πάλλης. Δρ. 40.

Ἀθηνᾶς Ἡλ. Βλάχου : «Τὰ παιδιὰ καὶ οἱ φίλοι τους». Φυσικὴ Ἱστορία καὶ παραμῦθι. Διασκευὴ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, μὲ εἰκόνας. Δρ. 25.

Michel Lascaris, professeur adjoint à l'Université de Thessalonique : «Tomaseo traducteur de chants serbes en grec». Extrait des Comptesrendus du I^{er} Congrès des Philologues slaves. Prague.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἡ ἐφετεινὴ ἀποκριά, καὶ ἰδίως ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸν Αὐτόνομον Ὀργανισμόν Τουρισμοῦ ὁ ἑορτασμός τοῦ καρναβαλιοῦ στὴν Παλιὰ Ἀθήνα, ἔγινε ἀφορμὴ νὰ γραφοῦν μερικὰ ἄρθρα, πού δὲν εἶχαν μόνον λογοτεχνικὴν ἀξίαν, ἀλλ' ἔκαμαν καὶ μερικὰς σημαντικὰς ὑποδείξεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τοὺς ἀρροβίους.

Γράφων, λ. χ., ὁ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» γενικῶς περὶ ἀποκριᾶς, ὑποστηρίζει ὡραιότατα ὅτι τὸ «καρναβάλι εἶναι μιά διαίτα τῶν ματιῶν» καὶ ὅτι «τυραννισμένη ἐπὶ τριακόσις τόσες ἡμέρες μὲ τὴ μαυρίλα καὶ τὴν ὁμοιομορφία τῆς ἀνδρικής ἐνδυμασίας, ἡ δρασις τοῦ ἀνθρώπου πέφτει ἐπάνω σ' ἓνα κόκκινο ἢ σ' ἓνα πράσινο ντόμινο μὲ τὴ λαιμαργία τοῦ ζώου πεινᾷ». Καὶ ὁ ἰσχυρισμός αὐτός δὲν εἶναι μόνον ὠραῖος, ἀλλὰ καὶ βασιμώτατος. Ἡ μεγάλη γελοιογραφία πού παρουσιάζουν οἱ ἄνθρωποι τίς ἀποκριᾶς,

στηρίζεται κυρίως στὴν ποικιλία καὶ στὶς ἐξωφρενικὰς ἀντιθέσεις χρωμάτων καὶ σχημάτων. Ἡ μάσκα προπάντων, ἡ χαρακτηριστικώτερη αὐτὴ ἐκδήλωσις τοῦ καρναβαλιοῦ, εἶναι μιά φοβερὴ σπατάλη ἀπὸ κτυπητὰ χρώματα πού προσκαθοῦν νὰ ζυγνήσουν τὸν ἄνθρωπον, νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴν ἀκίνησιαν καὶ τὴν μονοτονίαν τῆς ζωῆς του, νὰ τὸν κάμουν εὐθυμιον. Τὸ κόκκινο, τὸ πράσινο, τὸ κίτρινο κ' ὅλα τὰ χρώματα πού προκαλοῦν ἕναν ἔντονον ἐρεθισμόν στὸ μάτι, ὁρμοῦν εἰς τὴν δρασίμ μας, μᾶς στροβιλίζου, μᾶς ἀναστατώνουν, μᾶς μεταβάλλουν τὴν ψυχικὴν διάθεσιν, δείχνουν μὲ τὸν πλέον ἀναμφισβήτητον τρόπον τὴν δύναμιν τοῦ χρώματος καὶ τὸ μέγεθος τῆς «πεινας τῶν ματιῶν» μας, πού μὲ ἀπληστία προσκαθοῦν νὰ χαροῦν τοὺς τρελλοὺς χρωματικούς συνδυασμούς. Πολὺ σωστά, λοιπόν, ὁ κ. Παπαντωνίου ὑποστηρίζει στὰ «Πεινασμένα μάτια» ὅτι «τὸ καρναβάλι εἶναι μιά διαίτα τῶν ματιῶν» καὶ ὅτι «ἡ θεραπεία τῶν εἶναι τὸ χρῶμα». Ὅπως ὀρθότατα, ἐπίσης, σημειώνει ὅτι ὁ ἑορτασμός τῆς ἀποκριᾶς στὴν παλιὰ Ἀθήνα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἓνα λαϊκὸ καρναβάλι χρωματισμῶν ζωντανῶ καὶ ρωμέικο, πού νὰ μὴν ἀφήνῃ τὸ μάτι πεινασμένο, καὶ παρατηρεῖ ὅτι ὁ τουρισμός πρέπει εἰς δευτέραν δοκιμήν τῆς λαϊκῆς αὐτῆς ἑορτῆς νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν δρόμων μὲ ζωντανοὺς ἀνθρώπους πού μὲ τὴν ἐμφάνισιν των νὰ ἐξασφαλίζου τρία πράγματα : τὸ θέαμα, τὸ χρῶμα, τὴν ἠθογραφία.

Μὲ μίαν προϋπόθεσιν μόνον : οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλαῖ ἐμφανίσεις, ἀλλὰ μὲ τὸ κέφι τους νὰ σκορπίζου τὴν τρέλλα τῆς ἀποκριᾶς, νὰ προκαλοῦν τὸ σκῶμμα, νὰ δημιουργοῦν κίνησιν πραγματικῶς ἀποκριάτικη. Ἀκριβῶς ὁμῶς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὑπέρηρος ὁ ἑορτασμός τῆς ἀποκριᾶς καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐλλείψεως αὐτῆς διευτυπώθησαν εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» ὀρθότατα σκέψεις ἀπὸ τὸν κ. Κώσταν Οὐράνην, ὁ ὁποῖος σχολιάζων τίς «Παλιὰς ἀθηναϊκὰς ἀποκριᾶς» ἐσημείωσε, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι «ὁ ἑορτασμός εἶχε ἓνα τόνον ἐθνικῆς μᾶλλον ἑορτῆς ἢ λαϊκοῦ πανηγυριοῦ πολιούχου ἁγίου παρὰ Ἀποκριᾶς.» Φυσικά, διὰ τὴν ἐλλειψιν κινήσεως δὲν εἶναι ὑπεύθυνος ὁ Τουρισμός. Ἀλλὰ μιά παλιὰ ἀθηναϊκὴ ἀποκριά, χωρὶς κίνησιν, χωρὶς εὐρωτάτην συμμετοχήν, μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα εἶδος ἐκθέσεως τῆς περασμένης ἀθηναϊκῆς ζωῆς, ὅπως γράφει καὶ ὁ κ. Κ. Οὐράνης, ἡ ὅ,τι ἄλλο θέλετε, ἀλλὰ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσηιν μὲ τὸ καρναβάλι καὶ μὲ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ὀργανώνεται. Τί πρέπει νὰ γίνῃ, διὰ νὰ ἔχῃ τὴν πρέπουσαν ἐκτέλεσιν ἢ ἔμπνευσιν τοῦ ἐλληνικοῦ τουρισμοῦ ; Αὐτὸ εἶναι ζήτημα, διὰ τὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ σωστὴ γνώμη μόνον ἔπειτα ἀπὸ μερικὰς δοκιμῆς. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ αὐτῆς ὁ ἐφετεινὸς ἑορτασμός τῆς παλιᾶς ἀθηναϊκῆς ἀποκριᾶς εἶναι ἀπόκτησις πειρας πού δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ ὀδηγήσῃ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

—Ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτερα δημοσιεύματα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν ἑορτασμόν τῆς ἀποκριᾶς στὴν Παλιὰ Ἀθήνα, ἀναφέρομεν, ἀκόμη, τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Δημ. Λαμπίκη εἰς τὸν «Ἡμερησίον Τύπον». Ὁ κ. Λαμπίκης, ἐκτός τῶν ἄλλων, γράφων διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ν. Κοκκίνου, μᾶς πληροφρορεῖ ὅτι ἡ προτομὴ τοῦ λαϊκοῦ Ἀθηναίου συνθέτου